

Handlingsplan för att förebygga Våldsbejakande extremism

Antagen av: Kommunstyrelsen 2022-04-20, § 40 KS 2022/50
Dokumentkategori: Styrdokument
Dokumenttyp: Handlingsplan

Skolkontoret

Peter Bäckström

Biträdande skolchef

0156-520 50

peter.backstrom@trosa.se

Datum

2022-04-20

Diarienummer

KS 2022/50

Innehållsförteckning

Bakgrund.....	2
Definitioner.....	2
Risk- och skyddsfaktorer	3
Insatser på olika nivåer	5
Lokala grupper och aktörer	6
Åtgärder inom ramen för handlingsplanen	7

Bakgrund

En förutsättning för att vår demokrati ska fungera är att individer känner tilltro till det demokratiska systemet och visar respekt för alla individers lika värde. Våldsbejakande extremism har blivit en allt mer påtaglig företeelse i samhället och kommit att uppfattas som ett hot mot demokratin grundläggande värderingar.

För att motverka denna utveckling utsåg regeringen i juli 2014 en nationell samordnare i syfte att förbättra samverkan mellan myndigheter, kommuner och organisationer på nationell, regional och lokal nivå för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism.

Sveriges kommuner har nu, som ett nästa steg i arbetet, uppmanats att utse lokala samordnare (kontaktpersoner) och utforma lokala handlingsplaner för att förebygga våldsbejakande extremism.

Definitioner

Begreppet våldsbejakande extremism kan användas för att beskriva olika typer av rörelser.¹ I rapporten *Våldsbejakande extremism i Sverige – nuläge och tendenser (2014)* ges följande definition av begreppet:

Våldsbejakande

Ordet våldsbejakande kan användas för att beskriva både innehållet i ett visst material (exempelvis ett tal, en text eller en film) och personers beteende. Om ett material beskrivs som våldsbejakande betyder det att materialets innehåll inte bara accepterar våldsanvändning utan även stödjer användningen av ideologiskt motiverat våld för att främja en sak. Att vara våldsbejakande ska inte förväxlas med att vara våldsbenägen; ett våldsbejakande beteende kan innebära ett långvarigt stöd till våldshandlingar som andra begår, trots att personen själv aldrig utövar våld.

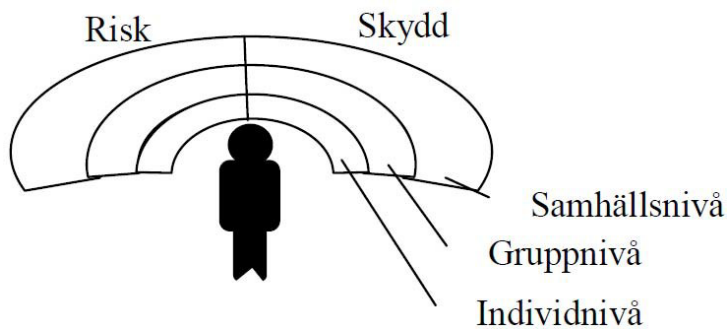
Extremism

Ordet extremism används ofta för att beskriva rörelser, ideologier eller individer som inte accepterar en demokratisk samhällsordning. Den grundläggande politiska normen, där politiska mål och samhällsförändringar kan påverkas genom politik och uppnås genom demokratiska processer, accepteras inte. Extremism används också för att beskriva företeelsen där individer använder extrema metoder för att förändra samhället i önskad riktning.

¹ Våldsbejakande strömningar delas ofta upp i grupper som har *politisk* anknytning och motiv (högerextrema/vänsterextrema) eller *religiösa* anknytningar och motiv.

Risk- och skyddsfaktorer

Inom socialt arbete och folkhälsoarbete används ofta begreppen *risk-* och *skyddsfaktorer*, det vill säga faktorer som antingen ökar (*riskfaktor*) eller minskar risken (*skyddsfaktor*) för att en individ exempelvis hamnar i en viss situation/tillstånd.

Faktorerna förekommer på olika nivåer runt en individ (*individ-, grupp-* eller *samhällsnivå*). Ofta sker ett samspel mellan flera olika faktorer inom olika nivåer. En individ kan exempelvis vara omgiven av riskfaktorer på samhällsnivå men samtidigt ha ett flertal skyddande faktorer på gruppnivå.

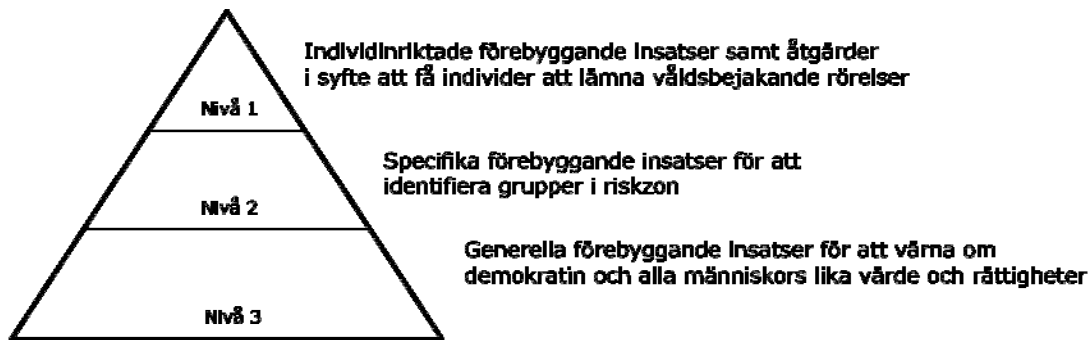
Utifrån modellen om risk- och skyddsfaktorer blir det tydligt att det förebyggande arbetet inte enbart kan fokusera på en nivå eller en faktor. Samtliga nivåer måste inkluderas och en enskild faktor kan inte ses som en enskild förklaring.

I bilden nedan ges ett antal exempel på risk- och skyddsfaktorer som kan inverka på en enskild individs benägenhet att hamna i våldsbejakande grupper. Tabellen ger inte en komplett beskrivning om vilka risk- och skyddsfaktorer som finns. I det förebyggande arbetet är det dock viktigt att identifiera faktorerna och förstå att de samspelar.

Nivå	Risikfaktorer	Skyddsfaktorer
Samhällsnivå	Stigmatisering	Delaktighet
	Utanförskap	Inkludering
	Globala och regionala konflikter	Förutsättningar för konfliktlösning
	Ojämsställda strukturer	Jämsställda strukturer och mänskliga rättigheter
Gruppenivå	Negativa förebilder	Positiva förebilder
	Ensidig information	Kritiskt tänkande
	Brist på anknytning	Tillhörighet och gemenskap
	Negativ påverkan av familj	Positiv påverkan av familj
	Negativ påverkan av vänner	Positiv påverkan av vänner
Individnivå	Psykisk ohälsa	Välstånd
	Låg självkänsla	Självkänsla
	Trauman	En stabil och trygg tillvaro

Insatser på olika nivåer

Trosa kommun är en av flera aktörer som har ett ansvar i arbetet mot våldsbejakande extremism. För att arbetet ska lyckas krävs en god dialog mellan aktörerna och att varje aktör gör sin del i arbetet. I modellen nedan delas insatserna in i tre olika områden/nivåer.

Basen (nivå 3) utgörs av generella insatser som når många individer och som syftar till att stärka samhällets motståndskraft mot våldsbejakande rörelser. Mittdelen (nivå 2) handlar om att identifiera grupper som befinner sig i riskzonen att hamna i våldsbejakande miljöer. Den översta delen (nivå 1) rör specifika insatser riktade mot individer för att förebygga att de hamnar i våldsbejakande rörelser eller för att få dem att lämna dessa rörelser.

Trosa kommun har ett ansvar inom alla tre delarna. Det handlar dels om att arbeta med demokratistärkande strukturer som skyddar samhället mot våldsbejakande extremism, men också om att mobilisera insatser för individer och deras anhöriga när den enskilde befinner sig i riskzonen.

I de översta delarna har polisen, rättsväsendet och kommunen ett delat ansvar. Dessa delar handlar om lagföring av individer som gjort sig skyldiga till brott, att genomföra insatser som leder till att individer lämnar våldsbejakande rörelser samt att genomföra förebyggande åtgärder som gör att individer och grupper inte hamnar i dessa rörelser.

Lokala grupper och aktörer

Nedan ges en beskrivning av grupper och aktörer inom Trosa kommun som i olika avseende ansvarar för att genomföra insatser för att *förebygga* våldsbejakande extremism.²

Lokal samordnare (kontaktperson) mot våldsbejakande extremism

Trosa kommun har sedan 2015 utsett en tjänsteman att vara lokal samordnare (kontaktperson) i arbetet för att förebygga våldsbejakande extremism. Den lokala samordnaren ska verka för en god dialog inom kommunen men också mellan kommunen och den nationella samordnaren. Den lokala samordnaren har dialog med Samverkansgruppen – förebyggande SSPF (*se nedan*), EMBRACE (*Evidence-based methodology for better structured analysis of crime, safety, and follow-up of interventions*), Brottsförebyggande Rådet (BRÅ) och genomför primärt insatser som är kopplade till *nivå 3* och *nivå 2* i modellen ovan.

Den lokala samordnaren utses av kommunchefen.

Brottsförebyggande rådet (BRÅ)

Brottsförebyggande rådet utses av kommunstyrelsen. I rådet ingår en förtroendevald ordförande och ledamöter samt kommunens skolchef, socialchef, samhällsbyggnadschef och produktionschef KFTS. I rådet ingår också representanter från kommunpolis (LPO), representant för företagarna i Trosa kommun, VD- Trobo (Trosabygdens Bostäder). Brottsförebyggande rådets uppgift är att i samverkan med myndigheter, föreningar, företag och organisationer verka för ökad trygghet och minskad brottslighet i kommunen.

Rådets insatser för att motverka våldsbejakande extremism är primärt kopplade till *nivå 3* i modellen ovan.

Samverkansgrupp – (EMBRACE) - kommunnivå

I Samverkansgruppen – (EMBRACE) - kommunnivå ingår socialtjänsten, miljö- och hälsoskyddskontoret, Trobo (Trosabygdens Bostäder), skolkontoret, kommunpolis (LPO), fritidsgården och tekniska kontoret. EMBRACE är en förkortning för "*Evidence-based methodology for better structured analysis of crime, safety, and follow-up of interventions*" och är ett IT-system som syftar till att ge stöd för att kunna rapportera in händelser om brott och otrygghet och insatser riktade mot detta, för att kunna kartlägga, analysera och sätta in effektiva insatser på goda grunder, kopplade till *nivå 2* och *3* i modellen ovan).

Samverkansgrupp – förebyggande (SSPF) - Individnivå

I Samverkansgruppen – förebyggande (SSPF) består av deltagare från högstadieskolorna (rektorer), fritidsgårdarna, socialtjänst och områdespolis. Socialtjänsten är sammankallande till gruppen och (BRÅ) ges regelbundet en avrapportering av gruppens arbete. Gruppen utför insatser inom *nivå 3* och *nivå 2* i modellen ovan.

Samverkansgruppen – individnivå är en "akut" grupp i (SSPF) och som arbetar operativt på individnivå. Deltagare i gruppen finns nära verksamheterna för att kunna ge snabba insatser/aktiviteter. Gruppen utför insatser inom *nivå 1* och *2* i modellen ovan.

² Vid extraordinära händelser kan även kommunens krisledningsorganisation, med krisledningsnämnd, krisledningsstab och POSOM-grupp m.m. komma att beröras.

Åtgärder inom ramen för handlingsplanen

Nedan ges en beskrivning av åtgärderna inom handlingsplanen. I beskrivningen framgår även vilken grupper/tjänstemän som ansvarar för respektive åtgärd.

Område	Åtgärd	Ansvarig	Kommentar
Omvärldsbevakning	Genomför kontinuerlig omvärldsbevakning för att följa frågan, nationellt och internationellt	Lokal samordnare	Återrapporteras till BRÅ, Samverkansgruppen – (EMBRACE) och Samverkansgruppen – förebyggande (SSPF)
Samverkan mellan berörda aktörer	Identifiera samverkansaktörer och få kontaktpersoner hos dessa	Lokal samordnare	Görs i samråd med Brå, Samverkansgrupp – förebyggande (SSPF) och Samverkansgruppen EMBRACE
Riskbedömning i befintliga strukturer	Inkludera våldsbejakande extremism som en riskfaktor vid utformandet av den lokala lägesbilden	Samverkansgruppen – förebyggande (SSPF) och Samverkansgruppen – (EMBRACE)	Återkoppling från EST (effektiv samordning för trygghet) rapporter. Riskbedömningen är en punkt på dagordning i Samverkansgruppen (SSPF) och Samverkansgruppen (EMBRACE)
Information och samverkan med civilsamhället	Inventera vilka kanaler och medier som kommunen kan verka genom för att nå prioriterade områden	Samverkansgruppen – förebyggande (SSPF) och Samverkansgruppen (EMBRACE)	Kontinuerlig dialog och informationsutbyte vid samverkan i (SSPF) och i (EMBRACE). Samverkan med andra berörda aktörer i kommunen.
	Genomför erforderliga informationsinsatser gentemot kommunens invånare.	Lokal samordnare	Allmänheten bör exempelvis informeras om den nationella stödlinjen och vem man kan vända sig till med frågor om våldsbejakande extremism.

Insatser riktade gentemot enskilda individer	Genomför insatser riktade mot enskilda individer som befinner sig inom våldsbejakande rörelser eller är i riskzonen för att hamna inom våldsbejakande rörelser.	Samverknansgruppen – (SSPF) - individnivå	Insatser görs av berörd verksamhet med stöd av Samverkansgruppen – (SSPF) - individnivå. Aktuella insatser görs med stöd av lagstiftning och genom verksamheternas ordinarie mandat och rutiner.
Uppföljning av det förebyggande arbetet	Följa upp och utvärdera kommunens arbete för att motverka Våldsbejakande extremism	Lokal samordnare	Handlingsplanen och insatserna följs upp löpande. Uppföljningen återrapporteras till Brå och kommunens ledningsgrupp innan en ny handlingsplan antas